

Kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og naturopplevelse

Vedtatt av kommunestyret i sak 96/2021 den 16. desember 2021.

INNHold

Innledning - formål/prosess/medvirkning	side 2
Status, utfordringer og utviklingstrekk i Gausdal kommune	side 4
FNs bærekraftsmål	side 9
Mål og strategier	side 11
Handlingsprogram for anlegg	side 14
Ord/begrep	side 16

Vedlegg:

- Relevante tema fra den nye landbruksplan side 18
- Løypekart (kommunedelplan for løyper 2015) side 19

Innledning - formål/prosess/medvirkning

Det er gjennomført en kort planprosess, der fokus har vært å forenkle selve dokumentet, gjøre det mer konkret og målrettet med sammenheng med andre planer, og som grunnlag for søknader om spillemidler for å utvikle områder/anlegg. Kulturdepartementet stiller krav om at anlegg for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv som det søkes spillemidler til, skal være innarbeidet i en kommunal plan.

Planen er et politisk styringsdokument i arbeidet med å utvikle tilbud for idrett, fysisk aktivitet og naturopplevelser, som konkretiserer kommunens målsettinger og tiltak for å nå målene. Tilrettelegging for og tilgjengelighet til idrettsanlegg, aktivitetsarenaer, aktivitetstilbud og aktivitetsvennlige nærområder er en viktig del av kommunenes helsefremmende og forebyggende arbeid.

Planprosessen følger prosessregler i plan- og bygningslovens § 11-1. Formannskapet fastsatte planprogram for revideringen i sak 28/20, 20.05.2020. På grunn av den spesielle situasjonen vi har vært i med pandemien, er planforslaget både forenklet og forsinket. Underveis i prosessen har det vært møte med idrettsrådet. Planforslaget har ligget ute på offentlig ettersyn i 6 uker. I høringsrunden kom det inn fire uttalelser.

Under utarbeidelsen av planen er det brukt mye bakgrunnsmateriale, bl.a.:

Statlige føringer:

- Lover og forskrifter. Sentral her er folkehelseloven.
- Meld. St. 18 (2015-2016) Friluftsliv- Natur som kilde til helse og livskvalitet
- Meld. St. 19 (2018-2019) Folkehelsemeldinga- Gode liv i eit trygt samfunn
- Handlingsplan for friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet (2018)
- Handlingsplan for fysisk aktivitet 2020-2029 – Sammen om aktive liv
- Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet - 2020 (V-0732 B)
- Forvaltningsplan Langsua
- Stortingsmelding: Leve hele livet

Fylkeskommunale planer

Fylkeskommunale planer som regional plan for folkehelse 2018-2022.

Lokale planer, utredninger mv. i Gausdal kommune:

- Kommuneplanens samfunnsdel for 2021-2032 for Gausdal kommune
- Handlingsplan for 2021-2024 med økonomiplan, årsbudsjett 2021 og kommunal planstrategi
- Kunnskapsgrunnlag folkehelse 2020
- Kommuneplanens arealdel 2021-2032, og andre fysiske kommunedelplaner
- Regional landbruksplan Gausdal, Lillehammer og Øyer (under revidering)
- Bærekraftig reiseliv (sertifisering)
- Kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og naturopplevelse 2016-2019.
- Kommunedelplan for Løyper, 2015
- Ungdata 2021

Fysisk aktivitet og naturopplevelser:

Mange av tjenestene i Gausdal, inkludert barnehage, skole, kultur, tekniske tjenester, frivilligsentralen, frisklivssentralen, helse og omsorg, har mange tilbud, tjenesters og arrangement for innbyggere i alle aldre. Det er ikke nærmere omtalt i denne planen, men en kan finne informasjon om dette på Gausdal kommunes hjemmeside og Facebook-side.

Økonomi

Kommunene økonomiske situasjon tilsier ikke at vi skal investere betydelige midler i anlegg. Det å ha fokus på nødvendig vedlikehold er mer realistisk. Vi kan heller ikke påta oss større, nye oppgaver innenfor de rammene vi har, men må ha fokus på gode tjenester, tilpasninger innenfor rammene vi har, tilrettelegging gjennom planarbeid, , veiledning, informasjonsarbeid og samarbeid med lag/organisasjoner gjennom etablerte og eventuelle nye møteplasser.

På dette grunnlaget foreslås det at vi ikke går videre med prosjektet «Dagsturhytte», jfr. invitasjonen fra Innlandet fylkeskommune. Dette beskrives nærmere i saksframlegget. Vi vurderer dette alt i alt som et for stort løft for oss nå, både knyttet til økonomi og arbeidskapasitet. Vi er så heldig stilt i vår kommune at det er mange lag og organisasjoner som har mange anlegg/møteplasser i nærområdet, og det er mange hytter i fjellet som er tilgjengelig for allmennheten. Vi foreslår at vi framfor å gå i gang mer et nytt prosjekt vurdere å innarbeide en sum i økonomiplanen (anslagsvis kr. 200.000, i året) som kan gå til støtte til lag/organisasjonen som tilrettelegger for friluftsliv og møteplasser/anlegg til bruk for innbyggere og besøkende i alle aldre. Kriterier kan evt. utarbeides i forbindelse med arbeidet med frivilligstrategien.

Anlegg

I samarbeid med idrettsrådet og andre aktører vil en i høringsrunden se på handlingsprogrammet for anlegg for perioden. Handlingsprogrammet er grunnlaget for søknader om spillemidler.

Status, utfordringer og utviklingstrekk i Gausdal kommune

Status

Fra kunnskapsgrunnlag folkehelse 2020 i Gausdal:

«De områdene vi ser i kunnskapsgrunnlaget som kan ha størst betydning for folkehelsen i Gausdal på lang sikt, vil være

En fortsatt styrking av barn og unges fysiske og psykiske helse; trivsel og mestring, fysisk aktivitet og kosthold.

Klimatilpasninger basert på lokale forhold. Hvordan endringer i klima kan påvirke befolkningens helse og miljø.

Befolkningsutvikling; En aldrende befolkning med lav tilflytting og synkende fødselstall.»

Det har vært en høy aktivitetsutvikling i Gausdal kommune over mange år, og undersøkelser blant befolkningen viser god tilfredshet med tilgjengelige aktiviteter, anlegg og muligheter. (Ungdata 2020 og -21 og Folkehelse- og levekårsundersøkelsen 2018)

Gausdal kommune har mange tilbud innen organisert idrett. Det meldes likevel fra de unge selv at det er behov for et større breddetilbud, dvs. aktivitet «for moro skyld» med lav terskel for deltakelse.

En helsevennlig utvikling som bygger på inkludering, deltakelse og medvirkning, danner grunnlag for en god barndom og oppvekst, og et samfunn som fremmer en aktiv, trygg og frisk alderdom (fra kommuneplanens samfunnsdel).

Tiltakene Åpen hall og UtstyrsArena'n er viktige bidrag for en helsevennlig utvikling og sosial utjevning i Gausdal, og legger godt til rette for helsevennlige valg og gode levevaner. Tiltakene er universelle, dvs. åpne, gratis og tilgjengelige for alle. De når godt ut til barn og unge fra alle type familier, og til de som fra før ikke deltar i organisert idrett eller andre organiserte aktiviteter.

Det samarbeides på mange plan mellom Gausdal kommune og frivillige lag og foreninger er sterkt. For forutsigbarhet og variasjoner i aktivitetstilbudet bør samarbeidet videreføres og utvikles. Det er viktig å opprettholde lavterskel-aktiviteter som inkluderer barn og unge som ikke deltar i organisert fritid av ulike årsaker.

Interessen for selvorganiserte fritidsaktiviteter øker, særlig blant ungdom. Det øker behovet for å legge til rette for arenaer som stimulerer til selvorganisert aktivitet. Det gjøres best i samarbeid med ungdom, ungdomsrådet, lag og foreninger.

Lag og foreninger jobber med tilrettelegging og merking av nærturer i samarbeid med kommunen. Mange av disse er lett tilgjengelige og i nærheten av der folk bor, og betyr mye for befolkningens hverdagsaktivitet.

I tillegg til drift/vedlikehold av egne anlegg yter kommunen tilskudd til ulike løypekomiteer og løypemaskin til oppkjøring av skiløyper.

Utfordringer og utviklingstrekk

Fysisk aktivitet har avgjørende betydning for normal utvikling hos barn, for at de skal kunne utvikle fin- og grovmotorikk, muskelstyrke og kondisjon. Etablering av gode vaner i tidlig barnealder har stor betydning for helsen i voksen alder. Fysisk aktivitet gir flere leveår med god fysisk og psykisk helse og lengre levetid.

Flertallet av barna oppfyller anbefalinger for fysisk aktivitet ved skolestart. Aktivitetsnivået synker frem mot ungdoms- og voksenalder, hvor halvparten av ungdommene og en tredjedel av den voksne befolkningen oppfyller anbefalingene (Folkehelseinstituttet 2019). Dette bildet ser vi også i de lokale Ung data-undersøkelsene i Gausdal de siste årene.

De som trener, trener mer enn før, mens den daglige aktiviteten (hverdagsaktiviteten) er vesentlig redusert de siste 20 årene. Dette har først og fremst sammenheng med en endring i livsstil og vaner.

Folkehelsegevinsten ved fysisk aktivitet er stor, og det må legges til rette for at hele befolkningen på en enkel måte kan velge å være i fysisk aktivitet. For å oppnå dette er det viktig at kommunen og frivillige lag og foreninger samarbeider og utfyller hverandre slik at alle grupper av befolkningen nås.

Gode anlegg er ett av flere virkemidler for økt fysisk aktivitet. Utvikling av anlegg og områder for egenorganisert aktivitet for alle vil være viktige satsingsområder framover. Den siste fireårsperioden (forrige planperioden) har anleggsutviklingen vært god i kommunen. Innenfor de fleste organiserte aktivitetene finnes i dag moderne og tidsriktige anlegg. Innspill til nye anlegg, rehabilitering av anlegg og områder for idrett og fysisk aktivitet, må til enhver tid vurderes ut fra behov, kostnader ved etablering og drift, sambruk og samlokalisering.

I utforming av anlegg og områder er det viktig at det satses på universell utforming, slik at fysisk aktivitet faktisk er oppnåelig for alle.

Alle undersøkelser viser at befolkningens viktigste hverdagsaktivitet, er å gå tur, både korte nærturer og lengre turer. Sykling, ski og utendørs bading kommer også høyt på statistikken. Hovedmålet for den voksne delen av befolkningen er å holde seg i form og god livskvalitet. Dette bør også gjenspeiles i utviklingen framover, hvor det bør satses på sikring av attraktive og tilgjengelige turstier, gang- og sykkelstier, og grønne korridorer i alle områder i kommunen. Spesielt må dette vurderes i tettstedsutvikling, hvor det legges spesielt press på slike områder. Det er derfor viktig at det legges til rette for fysisk aktivitet og naturopplevelser i arealplanlegging og arealforvaltning. Herunder er også statlig sikring av friluftsområder en mulighet.

Idrett og fysisk aktivitet Gausdal

Tre fjerdedeler av befolkningen oppgir å trene/mosjonere eller drive fysisk aktivitet én eller flere ganger i uka (Folkehelseundersøkelsen). De fleste gjør det som egenorganisert fysisk aktivitet og på treningsentre. Idrettslagene har ikke like stor oppslutning blant voksne, men andelen har vært stabil de siste årene. Barn og ungdom trener i større grad innenfor rammene av den organiserte idretten. Rundt 85 prosent er, eller har vært, medlem i et idrettslag. Dette er tall fra før pandemien. Nasjonale tall tyder på at en konsekvens av pandemien er at færre barn trener organisert.

I løpet av ungdomstiden er det mange som slutter i idrettslagene, og på slutten av videregående er det bare en av fire som fremdeles er medlem. Flere sier at de i begynner å trene på treningssenter eller de trener på egen hånd.

Fra 12 – 13 års alder er det et jevnt fall i deltakelse i organisert idrett gjennom tenårene. Gradvis økende krav til spesialisering fører til en naturlig reduksjon i antall medlemskap fordi en del dobbeltmedlemskap faller bort. Samtidig er det også en stor andel som velger å forlate den organiserte idretten. Årsakene til frafall er komplekse og knyttet til faktorer både i og utenfor idretten; utvikling, interesser og livsløp.

Naturopplevelse og friluftsliv i Gausdal

Hovedmålet for friluftslivspolitikken i Norge er at en stor del av befolkningen driver jevnlig med friluftsliv. Undersøkelser viser at friluftslivet oppleves attraktivt og som en god kilde til aktivitet i mange alders- og befolkningsgrupper. Lavterskel aktivitet i naturen er derfor et unikt virkemiddel for å fremme fysisk aktivitet i befolkningen. Majoriteten av nordmenn foretrekker å gå på tur når de skal være fysisk aktive. Nærhet til grønne områder tilrettelagt for turer og med gode opplevelseskvaliteter, stimulerer til bruk. I tillegg vet vi fra utallige undersøkelser at inaktive ønsker å gå tur i grønne omgivelser i sitt nærmiljø. De frivillige organisasjonene bidrar til at flere mennesker får naturopplevelser og til en positiv utvikling i folkehelsen.

Aktivitetsvennlige lokalsamfunn er i tråd med folkehelseovens formål om et helsefremmende samfunn, og er viktig i utviklingen av et sosialt, økonomisk og miljømessig bærekraftig samfunn. Tilrettelegging i friluftsområder senker terskelen for at mange kan komme seg ut i skog og mark. Samlet sett vil økt tilrettelegging av områder og stimulering til fysisk aktivitet gi en stor gevinst i form av bedre helse.

Allemannsretten er en viktig del av norsk kultur og selve grunnlaget for det friluftslivet vi har i Norge.

Friluftsliv

Sti- og løypekart over Gausdal (2018): Turløypekomiteen ga i 2018 ut et nytt kart over hele Gausdal, med turstier på ei side og skiløyper på den andre. Kartet dekker hele kommunen, og gir en oversikt over de mest brukte stier og løyper i Gausdal. Her finnes også informasjon om turene som inngår i Topptrimmen, og turer som er spesielt anbefalt i DNTs bok «70 turer i Gausdal, Øyer og Lillehammer».

Topptrimmen

Topptrimmen er et årlig tiltak som har til hensikt å få så mange som mulig ut i naturen og kulturlandskapet. Ble opprettet i 1998, og tilrettelegges av ildsjeler gjennom et samarbeid mellom Gausdal idrettslag og Naturvernforbundet i Gausdal. De har i denne perioden satt ut kasser med loggbøker på over 60 topper.

Skisporet.no

Interaktivt skiløypekart gir oppdatert løypestatus og oversikt over løypenett som betjenes med tråkkemaskiner.

Badeplasser

Det er en rekke plasser som er godt egnet i bading i elver og fjellvatn. Disse har liten grad av tilrettelegging.

Statlig sikra friluftsområde

Kommunen har pr. i dag kun ett statlig sikra friluftsområde: Badedammen i Follebu

Kartlegging og verdsetting av friluftsområder er et viktig kommunalt virkemiddel for å identifisere, utvikle og ivareta arealer for friluftslivet. Arbeidet med kartleggingen ble slutført i 2019. De kartlagte områdene er verdsatt som hhv svært viktig-, viktig- eller registrert friluftsområde ut fra ulike verdsettingskriterier som brukerfrekvens, opplevelseskvaliteter, tilgjengelighet osv. Områdene er lagt inn i www.naturbase.no.

Kartlegging av friluftslivets ferdselsårer

Fylkeskommunalt prosjekt. Gausdal kommune deltar sammen med Øyer og Lillehammer i dette prosjektet.

Det er godt fokus på å tilrettelegge for tilgang til friluftsområder og turveger i arealplanlegginga i Gausdal kommune. Våre boligfelt har i all hovedsak direkte tilgang til friluftsområder og stier/turveger/traktorveger.

Kommunedelplan for løyper

Kommunedelplan løyper i Gausdal kommune ble vedtatt i kommunestyret 10.12.2015. Formålet med løypeplanen er å sikre et godt og bredt tilbud av løyper for både befolkningen og tilreisende i Gausdal kommune. Her omtales både skiløyper og løyper for hundekjøring. Gausdal har mange flotte natur og friluftsområder. Hensynet til natur og naturmiljø er bl. a ivare tatt gjennom et differensiert tilbud med preparerte løyper der det er stor utfart og kvista turløyper i de indre og mer sårbare fjellområdene. Kommunedelplan løyper er behandlet som en temaplan iht plan- og bygningsloven § 11-1. Den er ikke en del av kommuneplanens arealdel og vil følgelig ikke være juridisk bindende i forhold til arealdisponering. Det er utarbeidet eget løypekart med planbestemmelser, se vedlegg.

Nasjonalparkkommune/ verneområder

Verneplan for Langsua nasjonalpark ble vedtatt av Kongen i statsråd 11.03.2011. Langsua nasjonalpark er en utvidelse av tidligere Ormtjernkampen nasjonalpark. Verneplanen

omfattet i tillegg vern av Espedalen og Dokkfaret landskapsvernområde, Oppsjømyra naturreservat, samt utvidelse av Hynna naturreservat. Hele verneplanen utgjør til sammen 1000 kvadratkilometer og en stor del av dette ligger i Gausdal. Formålet med vernet er å ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt og villmarkspreget naturområde som inneholder særegne og representative økosystemer og landskap som er uten tyngre naturinngrep. I landskapsvernområdene er også noe av verneformålet å ta vare på og opprettholde et egenartet og vakkert natur- og kulturlandskap der seterlandskapet med beitebruk, seterbebyggelse og setervoller, kulturminner, samt skog og annen vegetasjon utgjør en vesentlig del av landskapets egenart. Det står videre at allmenheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Av andre større og sammenhengende verneområder i Gausdal så kan Grøtåsen og Djupådalen naturreservat nevnes.

I nasjonalparken skal ingen varig påvirkning av naturmiljøet eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta formålet med vernet. Bestemmelsene er ikke til hinder for vedlikehold av stier, traseer for skiløyper, skilt, bruer, klopper og lignende i samsvar med forvaltningsplanene og forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til oppsetting av skilt og merking av nye stier og skiløyper i samsvar med forvaltningsplanen.

Besøksstrategi ble vedtatt 04.12.2017

Forvaltningsplan for Langsua ble fastsatt departementet 17.07.2020

DNT

Den Norske Turistforening (DNT) er Norges største friluftslivsorganisasjon med over 210 000 medlemmer tilknyttet 55 lokale medlemsforeninger over hele landet. DNT arbeider for å fremme et enkelt, aktivt, allsidig og miljøvennlig friluftsliv og for å bevare natur og kulturverdier.

DNT har fire hytter i Gausdal; Liomseter, Vestfjellhytta, Kittilbu, Storkvolvbua og et rikt nettverk av merka ruter. DNT gjennomfører flere arrangerte turer i Gausdal vestfjell. Vestfjellet er også mye benyttet av Barnas turlag, DNT Lillehammer på grunn av god tilgjengelighet og snilt terreng. DNT organiserer i samarbeid med Gausdal kommune tiltaket Aktiv i 100, med stor deltakelse på turer med gode, sosiale og trygge rammer.

Gausdal fjellstyre

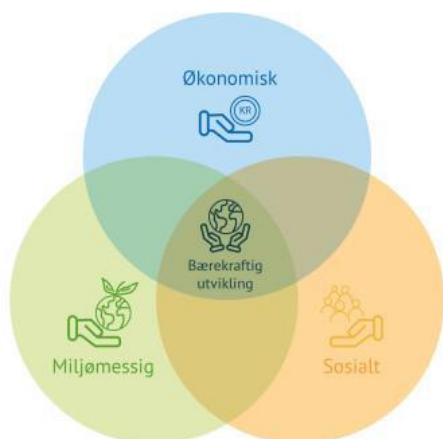
Gausdal fjellstyre forvalter Statskog sine interesser i statsallmenningen, og skal sikre at allmenningen blir brukt på en måte som fremmer næringslivet i bygda og tar vare på naturvern- og friluftslivsinteresser (fjellevens § 3).

Fjellstyret drifter 14 åpne buer i Gausdal vestfjell/Langsua nasjonalpark. Det er merkede stier til alle buene. I tillegg har de 9 hytter for utleie hele året, som kan bookes gjennom blant annet iNatur. Det er også 12 båter og 2 kajaker til utleie. Tiltakene har lav pris og er et godt tilbud.

FNs bærekraftsmål

Vi er opptatt av sosial, miljømessig og økonomisk bærekraft i utviklingen av lokalsamfunn og tjenester, og vi legger FN sine bærekraftsmål til grunn i all planlegging. De tre dimensjonene av bærekraftig utvikling er like viktige.

Det må derfor ligge helhetlige vurderinger til grunn for valgene vi tar, og prioriteringene vi gjør.

Aktuelle bærekraftsmål:

Mål 3: Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder.

Mål 5: Likestilling mellom kjønnene

Mål 11: Bærekraftige byer og lokalsamfunn

Mål 12: Ansvarlig forbruk og produksjon

Mål 15: Livet på land

Mål 17: Samarbeid for å nå målene

Vi kan spesielt omtale disse tre:

Bærekraftmål 3. God helse og livskvalitet

God helse er en grunnleggende forutsetning for menneskers mulighet til å nå sitt fulle potensial og for å bidra til utvikling i samfunnet. Hvordan helsen vår er påvirkes av blant annet av mulighetene til å være aktiv gjennom trening og mosjon.

Tilgjengelige anlegg og en aktiv idrett bidrar til at økonomi og sosiale forhold er et mindre hinder for bred deltakelse.

Bærekraftmål 11. Bærekraftige byer og lokalsamfunn

På sitt beste sørger lokalsamfunnet for at mennesker kan leve gode liv og utvikle seg. Muligheter for mosjon og aktivitet, utendørs eller innendørs i idrettsanlegg eller i friluftsanlegg som stier eller turløyper er i så måte avgjørende. Dette er tilgang til grunnleggende tjenester som må tilrettelegges på en bærekraftig måte.

Bærekraftmål 17. Samarbeid for å nå målene

For å lykkes trengs det gode og sterke partnerskap. Kommunen bidrar som lokal myndighet med samarbeid på en rekke ulike område med frivillige lag og organisasjoner.

Mål og strategier

Fra kommuneplanens samfunnsdel til kommunedelplan.

"Sammen får vi det til» er slagordet til Gausdal kommune. Vi fyller slagordet med innhold gjennom disse satsingsområdene:

- Sammen om gode hverdagsliv
- Sammen om et nært og aktivt lokalsamfunn
- Sammen om en grønnere kommune
- Sammen om samfunnssikkerhet og god beredskap
- Sammen om bærekraftig arealbruk
- Sammen i Lillehammer-regionen
- Bærekraftig økonomi
- En organisasjon som samskaper

Satsingsområdene i kommuneplanens samfunnsdel konkretiseres gjennom tiltak og prioriteringer i handlings- og økonomiplan, budsjett og planverk.

Fra «Sammen om gode hverdagsliv»

Gausdal skal være et lokalsamfunn der både barn og voksne har gode forutsetninger for å leve et godt og aktivt liv, og der mangfoldet utgjør en ressurs. Vi jobber helsefremmende mot målet om glade, trygge, robuste barn og unge, og vi møter de eldres behov for å leve trygt og selvstendig så lenge som mulig.

Hovedmål:

Det får vi til gjennom: Vi er et lokalsamfunn med glade, trygge, robuste barn og unge – som har tro og håp for framtida, og er klare for et liv med opp og nedturer. Å være opptatt av barn og unges gode egenskaper, og bygge på hverandres ressurser. Det styrker fellesskap, læring og mestring i barnehagen, på skolen, hjemme og på fritidsarenaene. I Gausdal lever vi aktivt og deltar i lokalsamfunnet gjennom hele livet.

Delmål- det får vi til gjennom:

Å være opptatt av barn og unges gode egenskaper, og bygge på hverandres ressurser. Det styrker fellesskap, læring og mestring i barnehagen, på skolen, hjemme og på fritidsarenaene.

Hovedmål:

Vi er et lokalsamfunn som gir gode muligheter for alle, preget av sunne levevaner, fellesskap, trygghet og deltakelse.

Delmål- det får vi til gjennom:

Et aktivitetsvennlig lokalsamfunn for alle. Det skjer ved å legge til rette for lett tilgjengelige fysiske omgivelser, åpne møteplasser for organisert og uorganisert aktivitet, aktive og trygge skoleveier.

Fra: «Sammen om et nært og aktivt lokalsamfunn»

Vi vil at Gausdal skal være et lokalsamfunn der innbyggere i alle aldre deltar, tar medansvar og opplever å være inkludert. Et bærekraftig lokalsamfunn skaper og utvikler vi best i fellesskap.

Hovedmål:

Kommunen som organisasjon inviterer til og tilrettelegger for god samskaping og bred deltakelse i utviklingen av Gausdalssamfunnet.

Delmål- det får vi til gjennom:

- Et kulturliv som bidrar til fellesskap og glede, gir gode opplevelser og varierte sosiale møteplasser for alle aldersgrupper.
- Å bruke vår rolle som nasjonalparkkommune til å legge til rette for at befolkningen og næringslivet kan ha glede og nytte av Langsua og nærliggende verneområder.

Fra: «Sammen om en grønnere kommune»

Gausdal har mange grønne fortrinn vi kan bygge videre på for å skape vekst og utvikling. Vi har nærhet til ressursene, og et næringsliv som foredler dem. Vi jobber for at Gausdal skal redusere utslippet av klimagasser og bidra til å ta vare på naturmangfoldet.

Hovedmål:

Vi tar vare på naturen, planlegger helhetlig, tar bærekraftige valg og handler klimavennlig.

Fra «Sammen om bærekraftig arealbruk»

God arealforvaltning er et viktig premiss for en forutsigbar samfunnsutvikling i kommunen. I Gausdal velger vi bærekraftige løsninger og gjør gode avveininger mellom bruk og vern.

Hovedmål:

Vår arealbruk skal gi et så lite klima- og miljøavtrykk som mulig. Arealet vårt skal forvaltes på en balansert og bærekraftig måte. Arealplanene våre skal legge til rette for gode bo- og oppvekstmiljøer, god folkehelse, reiselivs- og næringsutvikling og annen verdiskaping.

Delmål:

- Vi skal ivareta kulturlandskap og kulturmiljø for stedsidentitet og attraktivitet.
- Vi skal være en stolt og ansvarlig nasjonalparkkommune.
- Vi skal videreutvikle og stimulere til økt naturbasert reiseliv og naturbaserte opplevelser.
- Gang- og sykkelvegnettet må utvikles og vedlikeholdes for å stimulere til økt bruk.

Fra «En organisasjon som samskaper»

(...) Kommunen må i større grad enn tidligere involvere innbyggerne og andre aktører som aktive samarbeidspartnere og viktige ressurser. (...)

Fra «Sammen i Lillehammer-regionen»

Gausdal skal være en pådriver for etablering og videreutvikling av interkommunalt samarbeid innen tjenesteutvikling og bærekraftig samfunnsutvikling, til beste for innbyggere, fritidsinnbyggere og næringslivet i regionen.

Hovedmål:

Lillehammerregionen skal gjennom kunnskap, innovasjon og samarbeid videreutvikle regionen som et attraktivt sted å bo og leve, være fritidsinnbygger, arbeide, studere, besøke, investere og drive virksomhet i.

Forslag til strategier for å følge opp mål og delmål fra kommuneplanens samfunnsdel

Gjennom arealplaner sikre allmennheten tilgang til områder for fysisk aktivitet, friluftsliv og naturopplevelser.
Følge opp lokale initiativ fra lag/organisasjoner om nærmiljøanlegg både i tilknytning til boområder, turområder, idrettsanlegg og skoler.
Prioritere rehabilitering av anlegg som skaper et mangfoldig aktivitetstilbud. Anlegg med behov for rehabilitering tas inn på listen når de formelle kravene iht. spillemiddelordningen er til stede.
Utvikle interkommunalt samarbeid om idrettsanlegg.
God utnyttelse av eksisterende anlegg.
Sikre tilgjengelighet til utmarka, gjennom fokus på og samarbeid om løyper og turstier.
Stimulere til økt hverdagsaktivitet for alle gjennom universell utforming.
Prioritere utforming av gang- og sykkelveier i kommunens planarbeid, og spille det inn til Innlandet fylkeskommune som vei-eier
Videreføre og utvikle universelle helsefremmende tilbud som Åpen hall, UtstyrsArena'n, oppdatering av turkart og markedsføring av turmål som er viktige bidrag for at befolkningen kan ta helsevennlige valg.
God utnyttelse av aktivitetsflater i kommunale bygg kan oppnå gjennom faste gjennomgang av bruken i idrettshall og skoler mv.
Videreføre og utvikle frisklivssentralen tilbud om fysisk aktivitet som en kommunal forebyggende helsetjeneste.
Styrke samarbeidet med lag og organisasjoner. Arbeid med frivilligstrategi er i gang, inkl. planlegging av frivillighetens år 2022.
Arbeidet med aldersvennlig lokalsamfunn, en satsing i «Leve hele livet», igangsettes høsten 2021, jfr. kommunestyrevedtak.
Videreutvikle Gausdal kommunes hjemmeside og sosiale medier med aktivitetsoversikter og aktivitetskalender

Handlingsprogram for anlegg

Ordningen med spillemidler til bygging av anlegg for idrett og fysisk aktivitet er hjemlet i Lov om pengespill mv av 28. august 1987 nr. 103 med endringer av 21. juni 2002 nr. 37.

Kulturdepartementet og fylkeskommunen administrerer fordelingen av overskuddet fra Norsk Tipping og de midlene som hvert år settes av til bygging av anlegg for idrett og fysisk aktivitet i kommunene.

Kommunens oppgaver er blant annet å veilede søkere, godkjenne planer og sørge for at søknadene som oversendes fylkeskommunen oppfyller kravene i departementets bestemmelser.

Kommunen skal foreslå en prioritering av søknadene, og søknadene prioriteres i to kategorier:

- Ordinære anlegg (både nybygg og rehabilitering)
- Nærmiljøanlegg

Handlingsprogrammet:

Kommunens handlingsprogram for anlegg og områder skal rulleres årlig og tar utgangspunkt i gjeldende kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og naturopplevelser samt fylkeskommunens handlingsprogram for store anlegg i Innlandet.

Kulturdepartementet stiller krav om at anlegg det søkes spillemidler til må være prioritert i handlingsprogrammet for å kunne tas i betraktning ved den årlige tildelingen av spillemidler. Handlingsprogrammet vedtas årlig av kommunestyret, der vedtatt handlingsprogram sendes fylkeskommunen som dokumentasjon på kommunal prioritering.

Gjeldende handlingsprogram for Gausdal; se vedlegg.

Spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet:

Spillemiddelordningen er en statlig tilskuddsordning, hjemlet i Lov om pengespill mv av 28.08.1987. Kulturdepartementet og fylkeskommunen administrerer fordelingen av overskuddet fra Norsk Tipping og de midlene som hvert år settes av til bygging av anlegg for idrett og fysisk aktivitet.

Søkere på tilskudd fra spillemidlene kan være fylkeskommuner, kommuner, idrettslag, andelslag, samvirkeforetak eller andre sammenslutninger som ikke har kommersielt formål.

Kommunen eller anleggseier må eie grunnen eller ha tinglyst leieavtale på minimum 30 år. For nærmiljøanlegg er kravet 20 år. For søknader om støtte av anlegg med store bygge- og driftskostnader (for eksempel svømmehaller, idrettshaller) godtas som regel bare kommune eller fylkeskommune som eier.

Fylkeskommunen prioriterer søknadene etter følgende kriterier:

1. Føringer fra Staten som følger det årlige tildelingsbrevet til fylkeskommunen
2. Tilleggssøknad (anlegg som har blitt vesentlig dyrere enn budsjettert, som kvalifiserer til minimum kr 25 000 i tilskudd)
3. Anlegg for egenorganisert aktivitet prioriteres, slik at søknadene får innvilget senest andre år søkt. Dette gjelder:
 - a. Nærmiljøanlegg
 - b. Tettsteds- og bynære friluftslivsanlegg
4. Nye trender, klima-/miljøhensyn og andre politiske vedtatte satsinger.
5. Resten av tilskuddsmidlene som er til disposisjon, inkludert handlingsplan for store anlegg, fordeles tilnærmet prosentvis mellom regionene i fylket basert på godkjent søknadssum. Kommunens prioritering og antall år søkt vektlegges.
6. Søknader fra frivillige organisasjoner prioriteres foran offentlig søker ved likhet i de andre prioriteringene.

Det legges årlig ut informasjon på Gausdal kommune sine hjemmesider vedrørende søknadsfrister og videre saksgang. For Gausdal sitt vedkommende er søknadsfrist blitt satt til 15.10. Frist for kommunen til å sende søknadene samlet og prioritert til fylkeskommunen er 15.01 påfølgende år.

Hvordan søke om spillemidler:

Kulturdepartementet har fastsatt særskilte krav til innhold og prosedyre for spillemiddelsøknader. Søknad gjøres elektronisk via [Anleggsregisteret](#)

[Kulturdepartementet gir årlig ut oppdaterte bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet](#)

[Vilkår og krav til anlegg det skal søkes spillemidler til](#)

Anlegg i Gausdal:

En kan søke opp det enkelte anlegg anleggsregisteret (se lenke under), der plassering i kart og info om anlegget kommer opp

<https://www.anleggsregisteret.no/finn-anlegg/>

Ord/begrep

Naturens betydning

Naturen har stor verdi som kilde til opplevelser, tilhørighet, læring, livskvalitet og helse. Den bidrar til å tilfredsstille ikke bare vårt behov med hensyn til livsopphold, men også mer følelsesmessige behov.

Naturens verdi er knyttet til vår allmenne helse på flere måter. Den gir avgjørende tilgang til ressurser som mat, vann, oksygen, sollys og legende stoffer.

Naturens betydning som helsekilde for mennesket har i senere år fått større oppmerksomhet på et samfunnsmessig plan, i nyere forskning, i politiske prioriteringer og i forvaltningen. Den nære naturtilknytningen som har preget livet i generasjoner med de ressursene som ligger i landskapet, stillhet/ro, helhet, estetikk, steds kvalitet, sanseintrykk mm viser en tydelig positiv sammenheng med god psykisk og fysisk helse.

Friluftsliv

Forstås her som opphold og fysisk aktivitet i friluft med sikte på miljøforandring og naturopplevelse. Forståelsen av friluftsliv inkluderer også ferdsel og opphold i parker og andre grønnstrukturer.

Regelverket setter rammer for hvordan motoriserte fremkomstmidler kan brukes i naturen, for å hindre skade og forstyrrelser på miljøet.

Friluftsliv er en sentral del av den personlige identiteten for svært mange mennesker. Kombinasjonen fysisk aktivitet og naturopplevelse er unik, og utgjør kjernen i friluftsliv, ofte i et samspill med kulturminner. I tillegg vil et aktivt friluftsliv kunne gi den enkelte et forhold til naturen, som igjen kan medføre økt vilje til å foreta miljøvennlige valg.

Friluftsliv er en viktig del av den norske kulturarven og den nasjonale folkehelsepolitikken. Det er godt forskningsmessig dokumentert at tilgang til natur og naturopplevelse har betydelige positive helsemessige gevinster, inklusiv god livskvalitet i befolkningen.

Friluftsliv kan utøves av alle, uansett bosted og nesten uavhengig av fysisk form, bevegelse og kunnskap, og er derfor sosialt utjevne. Gjennom allemannsretten har alle rett til å ferdes fritt i utmark, uten å måtte betale for det. Dette er selve grunnforutsetningen for det norske friluftslivet. I tillegg krever mange friluftslivsaktiviteter lite eller ingenting av spesielt utstyr eller økonomiske ressurser. Natur og grøntområder i nærmiljøet er lett tilgjengelige, også i tettsteder. Å bevare natur, særlig i og rundt byer og tettsteder, er dermed et viktig bidrag i folkehelsearbeidet. Dersom enda flere i befolkningen utøver friluftsliv jevnlig, vil dette gi en bedring av folkehelsen.

Et rikt naturmangfold beriker friluftslivsopplevelsen. Å ivareta naturmangfoldet er et viktig bidrag for å legge til rette for friluftsliv, både i form av ivaretagelse av naturarealer og i form av den naturopplevelsen som et rikt naturmangfold representerer.

Naturopplevelse

Forstås her som opphold og opplevelser i all slags natur, og hvordan dette påvirker oss. Fra å oppleve kulturminner i natur, å forstå og oppleve landskapets historie, til å sitte i en park, eller sitte på en jaktpost i uberørt natur. Naturopplevelser kan både være ekstraordinære og hverdagslige opplevelser, og kan beskrives som opplevelse av frihet, balanse og flyt.

Naturopplevelse omfatter også den delen av friluftslivet som ikke omfatter fysisk aktivitet.

Økt livskvalitet er dominerende årsak til at folk i Norden oppsøker natur, landskap og kulturmiljøer. Mellom 80 og 90% bekrefter dette i både danske, svenske og norske undersøkelser. Motivene er å oppleve naturen, dens stillhet og fred, stresse ned og kople av, komme vekk fra støy og forurensning, oppleve spor etter våre forfedre, være sammen med familie og venner og å få mosjon. Høsting og naturstudier er mer beskjedne formål, viser undersøkelser.

Med det kan man si at naturopplevelsen er den viktigste drivkraften i friluftslivet.

Fysisk aktivitet

Forstås her som å bevege seg og bruke kroppen. Det inneholder lek, hverdagsaktivitet, selvorganisert mosjon/trening, organisert idrett og/eller organisert trening og mosjon.

Idrett

Aktivitet i form av trening, eller konkurranse i den organiserte idretten.

Idrettsanlegg

Departementet har følgende klassifisering av idrettsanlegg i regler for fordeling av spillemidler:

- Nærmiljøanlegg (anlegg eller område for egenorganisert fysisk aktivitet, hovedsakelig beliggende i tilknytning til bo- og/eller skoleområder. Med nærmiljøanlegg menes kun utendørsanlegg)
- Ordinære anlegg (anlegg for organisert idrett og fysisk aktivitet)
- Nasjonalanlegg

Vedlegg:

Relevante tema fra den nye landbruksplanen 2021-2025

* **Ivareta kulturlandskap og viktige naturmiljø:**

Det er viktig for å fremme biologisk mangfold og verne om truede og sårbare arter. Der **inngrep** gjøres i skog og jord må det tas miljøhensyn. Gjennom **samarbeid med** næringa, fjellstyrene og nasjonalparkforvaltningen skal kommunene bidra til **kompetanseutvikling og interesse** for å ta vare på kulturlandskap og naturmiljø.

* **Utbygging av utmarka setter beiterettigheter under press:**

Økt menneskelig aktivitet i utmarka påvirker også beite- og adferdsmønster både for husdyr og vilt. Dette medfører at beitedyr kan presses ut av sine naturlige beiteområder og inn i tilstøtende arealer. Det kan bli komplikasjoner for beitetilsyn, ekstraarbeid for de berørte beitebrukerne og det kan oppstå konflikter innad i beitenæringa, også på tvers av kommunegrenser. Forstyrrelser gir konsekvenser for sanking, for flytting og for transport av dyr. Kommunene bør ta et **ansvar for å avdekke slike interessekonflikter**, bl.a. gjennom at beitenæringen skal inviteres inn tidlig i planprosesser.

* **Den høye utbyggingstakten i regionen medfører også mer friluftaktivitet.**

Det har en direkte sammenheng med høyere befolkningstetthet i de store destinasjonene store deler av året. Det har vært en markert økning i **konflikttilfeller mellom folk og beitedyr**, både ute i naturen og i fritids-boligområder. **Formidling av kunnskap** kan være direkte konfliktdempende, f.eks. i populære turområder der ammekuflokker beiter. God informasjon om hvordan turgåere, spesielt med hund, skal håndtere møte med dyrene er viktig. I tillegg er båndtvangsbestemmelser viktige verktøy for å avverge skade på dyr.

* **Tilretteleggingstiltak landbruk/friluftsliv:**

En aktiv markedsføring og utnyttelse av utmarka i kommersiell sammenheng byr også på utfordringer knyttet bl.a. til **tilretteleggingstiltak for skiløyper, sykkel- og turstier**. Utbygging gir effekter utover de områdene selve utbyggingen skjer på. Kommunene som plan-myndighet må ha økt fokus på interessekonflikter og konflikthåndtering. Det må derfor settes **tydeligere rammer for tilretteleggingstiltak både i omfang og utstrekning**. Sti-, veg- og løypeplaner kan bidra til bedre prosesser for å **harmonere de ulike brukerinteressene** dersom alle parter inkluderes. Det må også gjøres bedre avklaringer i kommunene på behandlingsrutiner for tiltak, herunder avklaringer mot arealformål i LNF(R).

* **Vilt og fiske:**

Vilt- og fiskeressursene utgjør muligheter som kan gi en **bredde i opplevelsestilbudet**. Det er også en økende etterspørsel etter møter med dyr, kultur, mat og drikke som del av opplevelsen. Setre er viktige i kulturlandskapet, og representerer tradisjon, lokalhistorie og kulturminner. **Seterområder kan derfor være gode utgangspunkt** for næringsutvikling innen reiseliv.

* **Næringsutvikling landbruk-reiseliv:**

Styrke **samarbeidet mellom landbruk og reiselivsnæring** i regionen, og bidra til forvaltning av tradisjons- og kulturarv slik at dette også kan nyttes i næringsutvikling.

GAUSDAL KOMMUNE •

-offensiv og spennende!

